

להשם יתברך שוהו ענין הקדמת נעשה לנשמע, ולא אמרו לשמוע קודם אם יכולי לקבל כמו שאמר ההוא מינא אי מצינו כו' (שבת פ"ח.), וע"כ לא ניתנה תורה לאר"ה שהם שאלו מה כתיב בה וכשאמר להם דבר שנגד תאותם לא רצו לקבלה (פסיק"ר ר"פ כ"א), אבל בני ישראל לא שאלו כלל מה כתיב בה כי נתרצו לעשות כל מה שיצוה ואפי' שהוא נגד תאות לבם, וזהו מסירת כל התאות להשי' שאפי' בתכלית תוקף התאוה הוא מוכן למנוע עצמו ממכה אם אינו כרצון השי', וכמ"ש (שהש"ר פ"ז שהו"ט ב') על פסוק סוגה בשוטנים לאהרן שהוציא כמה הוצאות ובא ליוקק אמרה לו כשורטה אדומה ראיתי זה פונה לכאן ואיזה חוח עקצו רק דברי תורה הרכים כשישנה, וזהו ענין יתני הלחם דשבועות שבאות חמץ שהוא הקרבת הכאור שבפיסה המעכב כמ"ש [ברכות י"ז א'] להשי', ועי"ז זוכה לקבלת מתן תורה שהוא התכלין ליצר (קדושין ל"ז) היינו להשתמש בו רק כרצון השי"ת, ואז הוא טוב מאוד כדכ"ל בכ"ר וכמ"ש [ברכות ל"ד א'] בשאר דמיעוטו יפה רק רובו קשה, וזהו הסכלות מעט היקר מחכמה מכבוד, הרי"ה הוא השגת הדברי תורה עצמן, וכבוד הוא הנמשך ממנה בטוף דכבוד חכמים ינלוה הסכלות מעט הוא המביא לכל זה ע"י הרגשת החסרון דעי"ז הוא הימד ימהאוה ומצפה לד"ת להשלים ע"י זה חסרונה, וזהו עיקר כח האדם רק התשוקה וההשתוקקות שיש לו ושהוא מכין את עצמו לקבל ולעשות ככל התורה, והשאר הכל מהשי' הנותר בעדו והוא יתן חכמה אבל לא יהיב אלא לחכימין, הם אותן שיש בהם הראשית חכמה שהוא יראת ד' דנקרא ג"כ חכמה כמ"ש הן יראת ד' היא חכמה שהוא הכנת הלב שלא לעשות שום דבר שנגד רצון השי', ואז כל התורה והחכמה מסור לו לדעת מה הוא רצון השי' ושיהיו כל מעשיו ומחשבותיו כפי חכמת השי' שבקרב, וזהו ג"כ הכנת ג' ימים אל תגשו אל אשה שקודם מתן תורה שלא יהיו הנשים פולטות ש"ז וטומאה זו מצד התאוה, ואף דקיי"ל (ברכות כ"ב.) כרבי יהודה בן בתירא דאין דברי תורה מקבלין טומאה, והו

ניסא במקום שא"צ, אבל באמת מאת ד' היתה ואת שיהי' בנין האומה דוקא אחר היאוש הגמור שלא האמין שום אדם ואפי' שרה שתפקד עוד, כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתייאש כלל דלעולם השי' יכול לעזור והיטלא יד' דבר, ואין לחקור בחקירות למי עשה ד' ככה, וכן הישרעה דלעתיד נא' (ישעי' נ"ג) מי האמין לשמועתינו וגו', וכ"א [סנהדרין צ"ז סע"א] דאין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה וע"כ אמר [ישעיה נ"א] הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, דגם התחלות בניכם הי' כן אחר היאוש, ושוב מצאתי בתנחומא [פ' וירא] על פסוק ור' פקד דבר זה ע"ש ואהניין, ואפי"ה ראש האומה הוא טפתח דבר זה שלא להתייאש משום דבר כשנשטבה לוט וכבר נתיאשו כולם מלהציל, דעכ"א מלך סדום הרכוש קה לך דכבר נתיאש בידי המלכים וקיי' אח"כ אברהם אבינו בשינוי רשות, ואברהם אבינו אור עצמו עם שי"ה ילירי ביתו לרדוף אחר ד' מלכים, ובנדרים [ל"ב ט"א] דהוא בגימט' אליעזר, ומשמעות השם מפורט בתורה אצל מרע"ה כי אלקי בעזרי ויצילני וגו' שכבר הי' הרב פרעה על צוארו והשי' יכול לעזור גם אחר היאוש שאין להתייאש משום דבר, וזהו רמז מספר שי"ת בגימטריא יאר"ש עם הכולל היינו שמספר זה הוא המוציא מידי יאוש ומורה שהשי' עוזר מכל דבר שהאדם חושב להתייאש, ונראה לי דזה דברי ההיא סבתא [פ"כ] לא"א [אתא דההו לאביה שי"ח עבדי כו' ע"ש היינו דחשבה אולי טוברים כר"ש [ב"ק ק"ד א'] דסתם גזילה יאוש בעלים, ובפרט עבדי ריש גלותא דתקיפי ואלימי ומי ידון עם שהתקיף ואצל ר"נ ורבנן שעמו הוי שינוי רשות ולפיכך לא השגיחו בה, ע"כ אמרה דהוה לאביה כו' שהיא מזרע אברהם שהתאזר עם שי"ח עבדיו לעורר דבר זה שאין יאוש כלל, ולמה לא ישגיחו בה להאמין לו: שלא נתייאשה כלל כי גם היא מזרע אברהם אבינו בוטחת בהשי' כמוהו ויודעת שושי' יכול לעזור נגד הכל והי' לו לחוש לדברי' ושלא לישב בסוכה הגולה: [יו] בשבועות צריך למסור כל תאותיו

גם היושבים בה אין נסראין יישיבי הארין ואין להם ישיבה בה, מאחר שהם עברו עלי' למלכי העמים המושלים שם כמונו בח"ל אין זה נקרא ישוב שיושבים בה בישיבה. רק גרות בעלמא ולא מקיים וישבתם:

[טו] עיקר החכמה והידיעה כאשר נבלעת בלב, וכמ"ש בדואג [סנהדרין ק"ו ב'] דתורתו מהשפה ולהוץ ולא בלב, ורחמנא לבא בעי שיהי' נבלע בלב והלב נמשך אחר הידיעה והחכמה שבה וזהו קרא חכמ' לב שנא' ובכל חכם לב נתתי חכמה דלמדו מזה בהרזאה (ג"ה) ולא יהיב חכמא אלא להזמין והכונה מי שהוא מקבל החכמה בלבו שזה נקרא חכמ', אבל משפה ולהוץ נקרא כסיל כמ"ש בלב נבון וגו' ובקרב כסילים תודע, והדי שיש בו חכמה דתודע ומ"מ קוראי כסיל לפי שאינו בלב דאז תנוה משא"כ הכסיל אין לו הפץ בתבונה כי אם בהתגלות לבו, וכמ"ש בזהר [בלק קצ"ג ב'] אבלעם סימן דלא ידע כלום שבוחי, ובודאי לא נכתב בתורה דבר שקר מה שאמר על עצמו יודע דעת עליון, אלא שכל ידיעתו משפה ולהוץ ומשהוציאם מהשפה בע"כ לא נשאר אצלו כלום ונטרד והלך כמ"ש על פסוק הנני הולך וגו', ואע"פ שידע דעת עליון שאוהב ישראל ושהם קיימים לעולמי עד עכ"ו לא חדל מלייבץ עצות להכשילם נגד רצון הש"י, כי הרעיים הן ברשות לבן (בר"ר פל"ד) ואין הלב נמשך אחר ידיעת האמת שמכיר רק החכמה נמשכת בע"כ אחר הלב הנמא, יע"כ אין משכן לחכמה לנוח בו אלא להשתבח בלבד וכל רוהו יוציא כסיל ולא נשאר בו כלום, וזהו סימן דלא ידע באמת כלום שאין נקרא ידיעה כלל להיות בו משכן הדעת ליקרא ידועים וכבצלאל מלא רוח חכמה והעת, רק הוא אמר יודע דעת עליון שהדעת הוא עליון ולמעלה ממנו רק שהוא הי"ל ידיעה להתפאר בה לבד ועכ"ו אל יתהלל החכם בחכמתו, והוא נקרא חכמתו אין דבאמת הוא בהיפך אצל המתהלל שהוא סימן דלא ידע כלום דאז אין לו שייכות עם החכמה כלל וממילא דאין לו במה להתהלל, אך הכתוב אומר על החכם האמת בחכמתו הקבועה בלבו, וכמ"ש בקדושין (ל"ב.)

בתחלה נקראת חורת ד' ולבסוף תורתו היינו דלא מיד נקבע בלב וכמ"ש [פסחים ס"ח ב'] דמעיקרא כי עביד אדעתא דנפשי' עביד, והיינו שלא לשמה שהוא נקרא בפסחים [נ' ב'] עד שמים שאינו מתפשט אלא בעוה"ז, כמ"ש (שבת ס"ג.) למשמאילים בה עושר וכבוד היינו בעוה"ז וג"ע התחתון הוא ג"כ תחת השמים אבל השמים שמים לד', ואין לו שייכות עם עצם התורה שהוא תורת ד' ואין לה שייכות עמו עדיין ליקבע בלבו, עד לבסוף דמתוך שלא לשמה בא לשמה או נעשה תורה דילי' ונקרא חכמ' באמת שהיא חכמתו, ואז אין לו להתהלל עוד בה כי ההתפארות רק בעוד שלא ידע כלום והיא רק מהשפה ולהוץ להשתבח בפה ולב אין, וכשמתהלל סימן דאינו חכם והחכמה שיודע אינה חכמתו באמת רק במחשבתו, אבל אח"כ הוא להיפך דהש"י קורא התורה דילי' אבל הוא מכיר דלית לי' מגרמי' כלום רק הכל מהש"י החונן לאזרם דעת, וזהו תכלית חכמת אדם להכיר דהכל מהש"י, ובזאת יתהלל המתהלל ר"ל מתהלל מפי אחרים כמ"ש יהלך זר וגו' כאשר הוא משכיל ויודע אותו ית' שהכל ממנו ושחלק מחכמתו:

[טז] אין ליהודי להתייאש משום דבר, בין בעניני הגוף כמ"ש [ברכות י' סע"א] אפי' חרב חדה על צוארו אל ימנע מהרחמים, בין בעניני הנפש אפי' גשתקע למקום שנשתקע והטא בדבר שאז"ל (זוה"ק ח"א רי"ט:) שאין תשובה מועלת ח"ה או שתשובתו קשה או שרואה עצמו משתקע והולך בעניני עוה"ה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, והש"י יכול לעזור בכל ענין, וכל בנין אומה הישראלית הי' אחר היאוש הגמור דאברהם ושרה וקנים ומי מלל לאברהם הנביקה וגו' שלא עלה על דעת אדם עוד להאמין זה ואפי' אחר הבטחת המלאך ושרה הצדקה ידעה והאמונה דהש"י כל יכול ועכ"ו צחקה בקרבה שהי' רחוק אצלה להאמין זה בידעה וקנית אברהם דטוהן ואינו כולט כמ"ש ברא"ד (פמ"ח) וכן וקניתה, ואם הי' רצון הש"י לפקדם הי' פוקדם מקודם דלמעט בנס עדיף ולא עביד